

RENEWING TEACHING METHODS TO DEVELOP COMMUNICATION AND COLLABORATION COMPETENCE FOR UPPER SECONDARY STUDENTS IN TEACHING GRADE 10 ECONOMICS AND LEGAL EDUCATION

Phan Thi Thanh

Email: phanthithanh@qnu.edu.vn

Quy Nhon University
170 An Duong Vuong street, Quy Nhon Nam ward,
Gia Lai province, Vietnam

Received: 02/12/2025

Revised: 13/01/2026

Accepted: 05/02/2026

Published: 20/02/2026

Abstract: In the 2018 General Education Curriculum, communication and collaboration competence is identified as one of the core competencies that need to be formed and developed in students. This competence plays a vital role in enabling students to adapt to and integrate into society, thereby developing their personal capacities. This article employs analytical and synthetic research methods to systematize key theoretical issues related to the innovation of teaching methods aimed at developing communication and collaboration competence for upper secondary school students in teaching Economics and Legal Education 10. At the same time, the study analyzes, compares, and evaluates the current state of teaching method innovation in several upper secondary schools, thereby proposing solutions for innovating teaching methods to enhance students' communication and collaboration competence in teaching Economics and Legal Education 10, in accordance with the requirements of the 2018 General Education Curriculum.

Keywords: *Renewing teaching methods, competence development, grade 10 Economics and Legal Education, communication and collaboration competence.*

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC NHẪM PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC GIAO TIẾP VÀ HỢP TÁC CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC KINH TẾ VÀ PHÁP LUẬT 10

Phan Thị Thành

Email: phanthithanh@qnu.edu.vn

Trường Đại học Quy Nhon
170 An Duong Vuong, phường Quy Nhon Nam,
tỉnh Gia Lai, Việt Nam

Nhận bài: 02/12/2025

Chỉnh sửa xong: 13/01/2026

Chấp nhận đăng: 05/02/2026

Xuất bản: 20/02/2026

Tóm tắt: Trong Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể năm 2018, năng lực giao tiếp và hợp tác là một trong những năng lực quan trọng cần phải hình thành và phát triển cho học sinh. Năng lực giao tiếp và hợp tác có vai trò đặc biệt quan trọng cần phát triển ở học sinh, giúp học sinh có khả năng thích ứng, hội nhập và qua đó phát triển năng lực bản thân. Bài viết sử dụng các phương pháp nghiên cứu phân tích, tổng hợp nhằm hệ thống hóa một số vấn đề lý luận về đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10. Đồng thời, bài viết phân tích, so sánh và đánh giá thực trạng đổi mới phương pháp dạy học tại một số trường trung học phổ thông, từ đó đề xuất các giải pháp đổi mới phương pháp dạy học nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong giảng dạy môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018.

Từ khóa: *Đổi mới phương pháp dạy học, phát triển năng lực, Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10, năng lực giao tiếp và hợp tác.*

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 Hội nghị lần thứ Tám Ban Chấp hành Trung ương khóa XI về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa,

hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế đã xác định, một trong những nhiệm vụ và giải pháp của đổi mới giáo dục hiện nay là: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại;

phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kĩ năng của người học; khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kĩ năng, phát triển năng lực” (Ban Chấp hành Trung ương, 2013). Định hướng nêu trên tạo tiền đề, cơ sở và môi trường pháp lí thuận lợi cho việc đổi mới giáo dục phổ thông nói chung, đổi mới đồng bộ phương pháp dạy học theo định hướng năng lực người học. Nghiên cứu liên quan về đổi mới phương pháp dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 đáp ứng yêu cầu phát triển năng lực người học theo Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018 được một số tác giả quan tâm nghiên cứu như bài viết: “Sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở các trường trung học phổ thông thành phố Đông Hà, tỉnh Quảng Trị” (Nguyễn Thành Minh và cộng sự, 2023) các tác giả đã nghiên cứu một số vấn đề lí luận về phương pháp tích cực, phân tích làm rõ thực trạng sử dụng phương pháp tích cực trong môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở thành phố Đông Hà, tỉnh Quảng Trị (cũ), trên cơ sở đó nhóm tác giả đề xuất một số đề xuất nâng cao hiệu quả sử dụng phương pháp tích cực trong môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở thành phố Đông Hà, tỉnh Quảng Trị (cũ).

Bàn về dạy học trải nghiệm trong môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 phát triển năng lực cho học sinh trung học phổ thông đáp ứng yêu cầu Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018, các công trình “Tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở các trường trung học phổ thông nhằm đáp ứng Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018” (Cao Thành Tấn và cộng sự, 2023) và “Dạy học trải nghiệm môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở trường trung học phổ thông Chuyên Ngoại ngữ, Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội” (Lê Xuân Hoa, 2023)... các công trình đã đề xuất quy trình tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 nhằm phát triển năng lực người học. Tuy nhiên, những nghiên cứu về phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác chưa được xem xét như một mục tiêu trung tâm trong đổi mới phương pháp dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở nhiều trường trung học phổ thông hiện nay cũng như nghiên cứu về đổi mới phương pháp dạy học nhằm phát triển các thành phần của năng lực giao tiếp và hợp tác trong giảng dạy môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 chưa có nhiều bài viết quan tâm bàn đến.

Trong nội dung bài viết này, tác giả nghiên cứu một số vấn đề lí luận về đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10. Đồng thời, bài viết phân tích và làm rõ thực trạng sử dụng các phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong giảng dạy môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 hiện nay. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm đổi mới phương pháp dạy học nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong giảng dạy môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp, so sánh. Trên cơ sở nghiên cứu hệ thống các tài liệu về Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 môn Giáo dục công dân, các công trình nghiên cứu liên quan để phân tích, làm rõ các vấn đề lí luận về đổi mới đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10. Đồng thời, phân tích, so sánh và đánh giá thực trạng đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 tại một số trường trung học phổ thông. Từ đó, bài viết nghiên cứu và đề xuất một số giải pháp đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Một số vấn đề lí luận về đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10

Năng lực: Khái niệm năng lực có nguồn gốc tiếng Latinh “*Competentia*”, được hiểu là sự thành thạo, khả năng thực hiện của cá nhân đối với công việc. Theo *Từ điển Tiếng Việt*, năng lực được hiểu là “Khả năng, điều kiện chủ quan hoặc tự nhiên sẵn có để thực hiện một hoạt động nào đó. Phẩm chất tâm lí và sinh lí tạo cho con người khả năng hoàn thành một loại hoạt động nào đó với chất lượng cao” (Viện Ngôn ngữ, 2003, tr.660-661). Trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 có nêu rõ: Năng lực là thuộc tính cá nhân được hình thành, phát triển nhờ

tố chất sẵn có và quá trình học tập, rèn luyện, cho phép con người huy động tổng hợp các kiến thức, kĩ năng và các thuộc tính cá nhân khác như hứng thú, niềm tin, ý chí,... thực hiện thành công một loại hoạt động nhất định, đạt kết quả mong muốn trong những điều kiện cụ thể.

Như vậy, chúng ta có thể hiểu khái niệm năng lực là: *Khả năng tổng hợp tri thức, kĩ năng kinh nghiệm với thái độ tích cực của chủ thể nhằm thực hiện có hiệu quả những vấn đề đặt ra trong hoạt động nhận thức và thực tiễn*. Năng lực là khả năng huy động tri thức, kĩ năng, kinh nghiệm và các phẩm chất tâm lí của chủ thể, sẵn sàng để giải quyết có hiệu quả các tình huống nảy sinh trong nhận thức và hoạt động thực tiễn.

Năng lực giao tiếp và hợp tác của học sinh trung học phổ thông: Theo *Từ điển Tiếng Việt* giao tiếp được hiểu là “trao đổi, tiếp xúc với nhau” (Viện Ngôn ngữ, 2003, tr.393). Giao tiếp được hiểu là hoạt động trao đổi thông tin, tiếp xúc tâm lí, hiểu biết giữa người nói và người nghe nhằm đạt mục đích mong muốn trong quá trình giao tiếp. Nhờ giao tiếp tốt, học sinh có thể diễn đạt được rõ ràng suy nghĩ và ý tưởng một cách hiệu quả thông qua các kĩ năng giao tiếp bằng lời, bằng văn bản và phi ngôn ngữ trong nhiều hình thức và bối cảnh khác nhau. Hợp tác, theo *Từ điển Tiếng Việt* được hiểu là “Cùng chung sức giúp đỡ lẫn nhau trong một công việc, một lĩnh vực nào đó, nhằm một mục đích chung” (Viện Ngôn ngữ, 2003, tr.466). Hợp tác trong dạy học là sự kết hợp giữa tính tập thể và tính cá nhân thực hiện các biện pháp có cơ sở khoa học để tổ chức, điều khiển các mối quan hệ vận động và phát triển theo một trật tự nhất định nhằm thực hiện tốt nhiệm vụ dạy học. Chúng ta có thể hiểu, năng lực giao tiếp và hợp tác là *sự kết hợp khả năng giao tiếp và sự hợp tác của cá nhân để tổ chức, điều khiển các mối quan hệ vận động và phát triển theo một trật tự nhất định nhằm thực hiện tốt nhiệm vụ học được giao*.

Theo Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018, cấu trúc năng lực giao tiếp và hợp tác của học sinh gồm 08 thành tố: Xác định mục đích, nội dung, phương tiện và thái độ giao tiếp; Thiết lập, phát triển các quan hệ xã hội; Điều chỉnh và hóa giải các mâu thuẫn; Xác định mục đích và phương thức hợp tác; Xác định trách nhiệm và hoạt động của bản thân; Xác định nhu cầu và khả năng của người hợp tác; Tổ chức và thuyết phục người khác, Đánh giá hoạt động hợp tác; Hội nhập quốc tế (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018).

Như vậy, chúng ta có thể hiểu, năng lực giao tiếp

và hợp tác của học sinh trung học phổ thông là sự kết hợp khả năng giao tiếp và sự hợp tác của cá nhân để tổ chức, điều khiển các mối quan hệ vận động và phát triển theo một trật tự nhất định nhằm thực hiện tốt nhiệm vụ học tập, rèn luyện của học sinh bậc trung học phổ thông đáp ứng yêu cầu của năng lực.

Đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10

Đổi mới theo *Từ điển Tiếng Việt* được hiểu là: “Thay đổi cho khác hẳn với trước, tiến bộ hơn, khắc phục tình trạng lạc hậu, trì trệ và đáp ứng yêu cầu của sự phát triển” (Viện Ngôn ngữ, 2003, tr.337). Thuật ngữ phương pháp có nguồn gốc từ tiếng Hi Lạp là “Methodos”, có nghĩa là con đường, cách thức hoạt động nhằm đạt được mục đích. Theo *Từ điển Tiếng Việt*, phương pháp được hiểu là: “Cách thức nhận thức, cách thức nghiên cứu hiện tượng của tự nhiên và đời sống xã hội” (Viện Ngôn ngữ, 2003, tr.793). Phương pháp dạy học là cách thức tổ chức hoạt động dạy học của giáo viên và cách thức tổ chức hoạt động học tập của học sinh. Như vậy, phương pháp dạy học được hiểu là tổng hợp các cách thức hoạt động phối hợp, tương tác giữa giáo viên và học sinh, nhằm giúp học sinh chiếm lĩnh hệ thống kiến thức khoa học, hình thành hệ thống kĩ năng, kĩ xảo, thực hành sáng tạo và thái độ chuẩn mực, theo mục tiêu của quá trình dạy học.

Phát triển năng lực học sinh là phát triển khả năng nhận thức và vận dụng kiến thức vào việc giải quyết một cách có hiệu quả trong học tập và thực tiễn đặt ra. Dạy học phát triển năng lực là quá trình dạy học nhằm giúp học sinh hình thành, phát triển khả năng huy động tổng hợp mọi nguồn lực (bao gồm những tố chất sẵn có, kinh nghiệm, kiến thức, kĩ năng, hứng thú, niềm tin, ý chí...) để giải quyết các vấn đề, nhiệm vụ học tập hiệu quả. Tác giả Trần Minh Hằng cho rằng: “Đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực là thực hiện dạy học phù hợp với tiến trình nhận thức của người học (đi từ cụ thể đến trừu tượng, từ dễ đến khó); Quán triệt tinh thần “Lấy người học làm trung tâm”, chú ý nhu cầu, năng lực nhận thức, cách thức học tập khác nhau của từng cá nhân người học; Tổ chức quá trình dạy học theo hướng kiến tạo, trong đó người học được tham gia tìm tòi, phát hiện, suy luận giải quyết vấn đề; Linh hoạt trong việc vận dụng các phương pháp, kĩ thuật dạy học tích cực, kết hợp nhuần nhuyễn, sáng tạo với việc vận dụng các phương pháp, kĩ thuật dạy học truyền thống; Kết hợp các hoạt động dạy học

trong lớp học với hoạt động thực hành trải nghiệm, vận dụng kiến thức toán học vào thực tiễn” (Trần Minh Hằng, 2020, tr.42).

Vậy, đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác của học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 được hiểu là: Hoạt động giáo viên thay đổi hoặc sử dụng sáng tạo cách thức hoạt động phối hợp, tương tác giữa giáo viên và học sinh nhằm kết hợp khả năng giao tiếp và sự hợp tác của học sinh để tích cực hóa hoạt động học tập và phát triển tính chủ động, sáng tạo giúp học sinh thực hiện tốt nhiệm vụ học tập, rèn luyện của học sinh cấp Trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 đáp ứng yêu cầu phát triển năng lực.

3.2. Thực trạng phương pháp dạy học nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10

Phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác là một trong những thành tố giúp học sinh phát triển khả năng kết nối xã hội toàn cầu, giải quyết hiệu quả vấn đề nảy sinh trong thực tiễn nhằm thích ứng hiệu quả với những biến đổi nhanh chóng trong thời đại 4.0. Học sinh trung học phổ thông là lực lượng sẽ tham gia vào nguồn nhân lực phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, định hướng về phát triển toàn diện về tri thức, phẩm chất và năng lực là cơ sở để các em có định hướng quan trọng trong lựa chọn, định hướng nghề nghiệp, hướng tới mục tiêu đáp ứng nhu cầu nhân lực lao động thời đại 4.0 năng động sáng tạo, vừa phát triển kinh tế - xã hội bền vững. Thông qua phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật lớp 10 giúp học sinh phát triển các kỹ năng giao tiếp và hợp tác, hình thành cảm xúc tình cảm tích cực, niềm tin với các biểu hiện hành vi giao tiếp và hợp tác trong thực tiễn, đáp ứng yêu cầu năng lực của nguồn nhân lực trong thực tiễn phát triển kinh tế - xã hội. Vì thế, giáo viên giảng dạy môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 đều nhận thức được vai trò cần thiết của việc đổi mới phương pháp dạy học nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh.

Trong thực tế, nhiều giáo viên đã tích cực, chủ động, sáng tạo trong đổi mới phương pháp dạy học hiệu quả nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật như tại các trường trung học phổ thông trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh, để phát triển năng

lực người học đáp ứng yêu cầu Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018, giáo viên đã “nhiệt tình giảng dạy, có thực hiện đổi mới phương pháp dạy học” (Cao Thành Tấn và cộng sự, 2023, tr.160). Ở các trường trung học phổ thông thành phố Đông Hà (cũ) tỉnh Quảng Trị, giáo viên giảng dạy môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 đều nhận thức cao về việc sử dụng phương pháp dạy học tích cực, mức độ sử dụng đạt tỉ lệ cao “Thảo luận nhóm (83,3%), đóng vai (83,3%), tình huống (83,3%). Phương pháp dạy học nêu vấn đề (66,7%) và vấn đáp (50%)” (Nguyễn Thành Minh và cộng sự, 2023, tr.267). Để đáp ứng yêu cầu Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, giáo viên Trường trung học phổ thông Chuyên Ngoại ngữ, Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội đã nghiên cứu tổ chức áp dụng dạy học trải nghiệm môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật lớp 10 (Lê Xuân Hoa, 2023) giúp học sinh hiểu được những kiến thức phổ thông, cơ bản, cần thiết về kinh tế và pháp luật Việt Nam. Nhận thức được vai trò của kinh tế và pháp luật đối với đời sống con người và sự phát triển của đất nước; hình thành và phát triển các kỹ năng làm việc nhóm, hợp tác trong nhóm; Kỹ năng thu thập và xử lý thông tin, sử dụng công nghệ thông tin; Kỹ năng thuyết trình, Kỹ năng xử lý tình huống, kỹ năng giao tiếp, lập kế hoạch và quản lý quỹ thời gian,... từ đó giúp học sinh phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác đáp ứng yêu cầu Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018.

Tuy nhiên, trong thực tế vẫn còn một bộ phận giáo viên chưa “nhập cuộc”, vẫn lên lớp giảng dạy với những phương pháp dạy học truyền thống: “Đa phần giáo viên đều tập trung sử dụng những phương pháp dạy học tích cực quen thuộc đã được sử dụng trong Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2006. Những phương pháp dạy học phát triển phẩm chất và năng lực người học được định hướng và khuyến khích sử dụng trong Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018 như: Dạy học khám phá, dạy học dự án, dạy học nêu vấn đề,... chưa được nhiều giáo viên lựa chọn” (Nguyễn Thành Minh và cộng sự, 2023, tr.267). Giáo viên chưa chủ động và sáng tạo trong việc sử dụng các kỹ thuật dạy học tích cực nhằm phát triển năng lực cho người học nói chung và phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 nói riêng. Những hạn chế trên do một số nguyên nhân cơ bản sau:

Một là, do chương trình môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật mới áp dụng ở cấp Trung học phổ thông nên giáo viên chưa có nhiều kinh nghiệm giảng dạy

các kiến thức mới, bên cạnh đó học sinh vẫn còn quen cách học cũ nên việc định hướng cho các em hình thành và phát triển được năng lực học sinh theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 còn hạn chế. Vì thế, một bộ phận giáo viên môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 còn ngại đổi mới và lúng túng trong đổi mới phương pháp dạy học và các em học sinh còn thờ ơ, thụ động trong học tập môn học này.

Hai là, một bộ phận cán bộ quản lý cũng như giáo viên và học sinh vẫn còn tâm lý xem nhẹ môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật, cũng như chưa nhận thấy vai trò quan trọng phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác của học sinh trung học phổ thông trong dạy và học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật nói chung. Cho nên, một bộ phận cán bộ quản lý chưa sát sao, thiếu sự quyết liệt trong triển khai, quản lý và đánh giá hoạt động đổi mới phương pháp dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10. Đồng thời, việc đổi mới phương pháp dạy học nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 chưa hiệu quả và còn mang tính tự phát ở một số giáo viên.

Ba là, một bộ phận giáo viên còn tồn tại tâm lý “an toàn”, hạn chế năng lực sư phạm nên ngại đổi mới, bằng lòng với phương pháp truyền thụ “một chiều” và “vốn kinh nghiệm” sẵn có của mình, chưa quan tâm đến đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực, tự học, tự nghiên cứu, phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác của học sinh trong thực hiện các nhiệm vụ học tập nhằm phát triển năng lực đáp ứng yêu cầu Chương trình Giáo dục phổ thông 2018.

3.3. Một số giải pháp đổi mới phương pháp dạy học phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác cho học sinh trung học phổ thông trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10

Thứ nhất, các trường trung học phổ thông cần tổ chức tập huấn nâng cao nhận thức về đổi mới phương pháp dạy học cho giáo viên, tổ chức trao đổi, thảo luận các vấn đề về đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực ở cấp độ: Tổ, nhóm chuyên môn hoặc cấp trường; thường xuyên kiểm tra, đánh giá điều chỉnh kịp thời những khó khăn, vướng mắc trong quá trình thực hiện; cần phải thực hiện hiệu quả hoạt động sơ, tổng kết, tuyên dương, khen thưởng đối với các tập thể, cá nhân thực hiện tốt chủ trương đổi mới phương pháp dạy học của nhà trường, đồng thời có hình thức phê bình đối với các tập thể, cá nhân không thực hiện tốt chủ trương này.

Thứ hai, giáo viên tích cực chủ động và sáng tạo trong đổi mới phương pháp dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 theo định hướng phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác.

Một là, sử dụng phương pháp dạy học dự án. Cụ thể, ở chủ đề 4 “Sản xuất kinh doanh và các mô hình sản xuất kinh doanh”, Bài 7 “Sản xuất kinh doanh và các mô hình sản xuất kinh doanh”, trong nội dung vận dụng, giáo viên tổ chức cho học sinh xây dựng các dự án học tập như: “Dự án về mô hình sản xuất kinh doanh phát triển sản phẩm làng nghề truyền thống tại một địa phương” hoặc “Dự án bảo tồn và phát huy giá trị sản phẩm thủ công truyền thống của đồng bào dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch tại một địa phương”. Thông qua việc giáo viên tổ chức thực hiện các bước của phương pháp dạy học dự án, học sinh được tham gia làm việc nhóm, trao đổi, thảo luận và trình bày kết quả, qua đó góp phần phát triển hiệu quả năng lực giao tiếp và hợp tác.

Hai là, sử dụng phương pháp trò chơi trong dạy học. Trong nội dung chủ đề 1: “Nền kinh tế và các chủ thể của nền kinh tế”, Bài 1 “Các hoạt động kinh tế cơ bản trong đời sống xã hội”, giáo viên tổ chức trò chơi “Trái đất xanh”. Tiến trình thực hiện như sau:

Giáo viên chia lớp thành bốn nhóm.

+ Giáo viên chuẩn bị: Bốn khung hình trái đất, mảnh ghép màu xanh, bút viết.

+ Nhiệm vụ của mỗi đội là trong vòng 10 phút viết *những lợi ích của sản xuất xanh đối với doanh nghiệp và đối với sự phát triển bền vững* để dán lên khung hình trái đất. Sau 10 phút các đội cử đại diện nhóm thuyết trình quan điểm của nhóm về *sản xuất xanh những lợi ích của sản xuất xanh đối với doanh nghiệp và phát triển bền vững*.

- Các nhóm nhận xét, trao đổi, phản biện về các kết quả làm việc nhóm.

- Giáo viên đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ học tập của các nhóm.

Như vậy, giáo viên sử dụng phương pháp dạy học trò chơi trong các giờ học tạo điều kiện, môi trường học tập giúp học sinh tăng cường giao tiếp, hợp tác, đồng thời hình thành, rèn luyện và phát triển các kỹ năng thuyết trình và tư duy phản biện.

Ba là, giáo viên sử dụng linh hoạt phương pháp thuyết trình theo hướng tích cực thông qua việc kết hợp thuyết trình với phương pháp giải quyết vấn đề và thảo luận nhóm. Trong nội dung Chủ đề 4: “Sản xuất kinh doanh và các mô hình sản xuất kinh doanh”; Bài 7: “Sản xuất kinh doanh và các mô hình sản xuất kinh doanh”; nội dung luyện tập 1,

giáo viên sử dụng kết hợp thuyết trình với phương pháp giải quyết vấn đề và thảo luận nhóm với các bước tiến hành như sau:

Bước 1: Giáo viên chia bốn nhóm và giao nhiệm vụ học tập: Nhóm 1: Em đồng tình hay không đồng tình cho rằng: Sản xuất kinh doanh góp phần làm giảm tệ nạn xã hội, vì sao? Nhóm 2: Em đồng tình hay không đồng tình cho rằng, kinh doanh phát triển làm hạn chế các nghề truyền thống ở địa phương, vì sao? Nhóm 3: Em đồng tình hay không đồng tình cho rằng: kinh doanh trực tuyến không đòi hỏi phải đầu tư nhiều nhà xưởng và trí tuệ, vì sao? Nhóm 4: Em đồng tình hay không đồng tình cho rằng: Sản xuất kinh doanh góp phần quan trọng thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, vì sao?

Bước 2: Giáo viên tổ chức thảo luận nhóm để học sinh giải quyết vấn đề: Học sinh tự tư duy hoặc thông qua thảo luận nhóm để tìm ra các kiến thức và giải pháp giải quyết cho vấn đề.

Bước 3: Giáo viên sử dụng phương pháp thuyết trình để trình bày giải pháp giải quyết vấn đề: Học sinh sử dụng phương pháp thuyết trình để luận giải nhiệm vụ học tập được giao, đề xuất các giải pháp giải quyết vấn đề, nhiệm vụ học tập.

Bước 4: Kết luận: Giáo viên sử dụng phương pháp thuyết trình đưa ra kết luận chung nhất về vấn đề vừa được giải quyết, tri thức mới lĩnh hội được.

Như vậy, giáo viên sử dụng kết hợp phương pháp dạy học thuyết trình với phương pháp giải quyết vấn đề và thảo luận nhóm tạo môi trường học tập tương tác, trong đó học sinh không chỉ tiếp nhận tri thức một cách thụ động mà còn được tham gia trao đổi, thảo luận và trình bày quan điểm cá nhân. Thông qua các hoạt động thảo luận nhóm và giải quyết vấn đề, học sinh có điều kiện rèn luyện kỹ năng lắng nghe, có tư duy phản biện và khả năng thuyết phục, qua đó phát triển năng lực giao tiếp một cách hiệu quả. Khi cùng nhau phân tích tình huống, đề xuất giải pháp và thống nhất kết quả chung, học sinh học cách phân công nhiệm vụ, phối hợp hành động, tôn trọng ý kiến của người khác và chịu trách nhiệm với công việc được giao. Vai trò định hướng và tổng hợp của phương pháp thuyết trình giúp giáo viên khái quát hóa tri thức, bảo đảm tính chính xác và khoa học của nội dung học tập.

Như vậy, thông qua việc kết hợp phương pháp thuyết trình với phương pháp giải quyết vấn đề và thảo luận nhóm, giáo viên đã tạo môi trường học tập tích cực để học sinh hình thành và phát triển các thành phần của năng lực giao tiếp và hợp tác.

** Kỹ thuật động não*

Kỹ thuật động não dùng để phát triển nhiều giải pháp sáng tạo cho một vấn đề hay còn gọi là “con lốc ý tưởng” trong một khoảng thời gian ngắn. Kỹ thuật này được thực hiện bằng cách nêu các ý tưởng tập trung vào một vấn đề, từ đó đưa ra rất nhiều giải pháp căn bản cho nó. Các ý niệm, hình ảnh về vấn đề trước hết được nêu ra một cách nhanh chóng và ngẫu nhiên theo hướng tư duy của các thành viên. Tất cả các ý kiến đưa ra đều được công nhận và không đưa ra sự phán xét về những ý kiến đó. Vấn đề sẽ được tiếp cận ở nhiều góc độ, nhiều khía cạnh khác nhau và sau cùng sẽ được tập hợp, thống nhất. Kỹ thuật động não là kỹ thuật dễ thực hiện khi giáo viên tổ chức dạy học Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 nhằm huy động tối đa sức mạnh tập thể. Kỹ thuật động não được sử dụng hiệu quả trong hoạt động khám phá chủ đề, nội dung bài học; tìm các phương án để giải quyết vấn đề, thu thập các khả năng lựa chọn và ý nghĩ khác nhau.

** Kỹ thuật đặt câu hỏi*

Kỹ thuật đặt câu hỏi là một trong những kỹ thuật dạy học quan trọng, được giáo viên sử dụng nhằm kích thích và định hướng tư duy của học sinh, hỗ trợ quá trình khám phá và lĩnh hội tri thức mới. Thông qua hệ thống câu hỏi phù hợp, giáo viên tạo điều kiện để học sinh tham gia tích cực vào hoạt động học tập, đồng thời kiểm tra, đánh giá mức độ hiểu biết, kỹ năng và sự hứng thú của học sinh đối với nội dung học tập. Bên cạnh đó, kỹ thuật đặt câu hỏi còn giúp thu thập, mở rộng và làm sâu sắc thêm thông tin, kiến thức của người học. Chẳng hạn, trong chủ đề 1: “Nền kinh tế và các chủ thể của nền kinh tế”, Bài 1: “Các hoạt động kinh tế cơ bản trong đời sống xã hội”, giáo viên sử dụng các câu hỏi gợi mở liên quan đến khái niệm, biểu hiện và ý nghĩa của sản xuất xanh, qua đó giúp học sinh nhận thức rõ lợi ích của sản xuất xanh đối với doanh nghiệp và xã hội, cũng như khả năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn.

Trong tình huống a, giáo viên đặt các câu hỏi như dưới đây:

1/ Em hiểu thế nào là sản xuất xanh? Sản xuất xanh là gì? Những biểu hiện của sản xuất xanh?

2/ Vì sao phải sản xuất xanh? Sản xuất xanh mang lại lợi ích gì cho doanh nghiệp và xã hội? Khi thực hiện nền sản xuất xanh doanh nghiệp và xã hội thu được lợi ích như thế nào? Biểu hiện lợi ích của doanh nghiệp và xã hội khi thực hiện sản xuất xanh? Lấy ví dụ điển hình về sản xuất xanh của một doanh nghiệp mà em biết?...

* Sơ đồ tư duy

Kĩ thuật sơ đồ tư duy được sử dụng nhằm hỗ trợ học sinh hệ thống hóa, khái quát hóa và liên kết các nội dung kiến thức theo cấu trúc logic và trực quan. Trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10, kĩ thuật này giúp học sinh xác định các ý chính, mối quan hệ giữa các khái niệm và nội dung học tập, từ đó nâng cao khả năng ghi nhớ và hiểu sâu kiến thức. Ví dụ, trong chủ đề 2: “Thị trường và cơ chế thị trường”; Bài 3: “Thị trường”, giáo viên sử dụng sơ đồ tư duy trong hoạt động khám phá nhằm giúp học sinh phân loại và nhận diện các loại thị trường một cách rõ ràng, khoa học (xem Sơ đồ 1).

* Kĩ thuật khăn trải bàn

Kĩ thuật khăn trải bàn là kĩ thuật dạy học hợp tác, tạo điều kiện để mỗi thành viên trong nhóm đều tham gia đóng góp ý kiến và cùng thống nhất kết quả chung. Trong quá trình tổ chức hoạt động học tập, giáo viên giao nhiệm vụ cho các nhóm, yêu cầu học sinh đưa ra ý tưởng cá nhân, sau đó trao đổi, thảo luận và tổng hợp thành sản phẩm chung của nhóm. Trong nội dung Chủ đề 4: Sản xuất kinh doanh và các mô hình sản xuất kinh doanh; Bài 7: Sản xuất kinh doanh và các mô hình sản xuất kinh doanh; trong hoạt động luyện tập 2, giáo viên sử dụng kĩ thuật khăn trải bàn được sử dụng trong hoạt động luyện tập nhằm giúp học sinh phân biệt những điểm khác nhau giữa các mô hình sản xuất kinh doanh. Thông qua đó, học sinh được rèn luyện kĩ năng giao tiếp, hợp tác và tư duy so sánh, đồng thời củng cố và vận dụng kiến thức đã học (xem Sơ đồ 2).

Thứ ba, để nâng cao hiệu quả đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác của học sinh trung học phổ thông

Sơ đồ 2: Điểm khác biệt giữa mô hình sản xuất kinh doanh

trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10, giáo viên cần sử dụng hiệu quả các phương tiện công nghệ thông tin trong dạy học dạy, sử dụng linh hoạt các hình thức tổ chức dạy học tích cực học nhằm phát huy vai trò của học sinh tích cực chủ động trong giao tiếp và hợp tác thực hiện các nhiệm vụ học tập nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác đáp ứng yêu cầu của môn học và Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018.

4. Kết luận

Đổi mới phương pháp dạy học có ý nghĩa quan trọng được coi là “chìa khóa” nhằm tạo môi trường học tập tích cực, chủ động và sáng tạo cho học sinh; gắn kết kiến thức môn học với thực tiễn, gắn lí luận với thực tiễn giúp cho học sinh được trải nghiệm và sáng tạo, từ đó, hình thành và phát triển năng lực và phẩm chất nói chung và năng lực giao tiếp và hợp tác đáp ứng yêu cầu Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018 hiện nay. Để đổi mới phương pháp

Sơ đồ 1: Kĩ thuật sơ đồ tư duy

dạy học nhằm phát triển năng lực giao tiếp và hợp tác trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 cho học sinh trung học phổ thông, cần tổ chức tập huấn, trao đổi, thảo luận nâng cao nhận thức về đổi mới phương pháp dạy học theo định hướng phát triển năng lực cho giáo viên; Giáo viên tích, cực chủ

động và sáng tạo trong đổi mới phương pháp dạy học thông qua việc sử dụng phương pháp dạy học dự án, sử dụng phương pháp trò chơi, sử dụng linh hoạt phương pháp thuyết trình theo hướng tích cực, sử dụng kĩ thuật dạy học tích cực, sử dụng phương tiện dạy học hiện đại và hình thức dạy học tích cực.

Tài liệu tham khảo

- Ban Chấp hành Trung ương. (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*, Hà Nội, ngày 04 tháng 11 năm 2013.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình Giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo).
- Cao Thành Tấn, Văn Thị Hồng Hạnh. (2023). Tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở các trường trung học phổ thông nhằm đáp ứng Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018. *Tạp chí Khoa học và Công nghệ, Đại học Thái Nguyên*, 299(04), tr.156-164.
- Lê Xuân Hoa. (2023). Dạy học trải nghiệm môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật lớp 10 ở Trường Trung học phổ thông Chuyên Ngoại ngữ, Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội, *Tạp chí Thiết bị Giáo dục*, 1(300), tr.64-66.
- Nguyễn Thành Minh, Lê Thị Hồng Hạnh, Lê Thị Hải, Hồ Thị Hiệp & Lê Xuân Hùng. (2023). Sử dụng phương pháp tích cực trong dạy học môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10 ở các trường trung học phổ thông thành phố Đông Hà, tỉnh Quảng Trị. *Tạp chí Giáo dục và Thiết bị*, 1(304), tr.266-268.
- Trần Minh Hằng. (2020). Giải pháp đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát triển năng lực người học ở các trường đại học. *Tạp chí Khoa học, Đại học Tân Trào*, số 15, tr.42-48.
- Trần Thị Mai Phương (Chủ biên), Nguyễn Hà An, Phạm Thị Kim Dung & Nguyễn Thị Toan. (2022). *Giáo dục Kinh tế và Pháp luật 10* (Bộ sách Kết nối tri thức với cuộc sống), NXB Giáo dục Việt Nam.
- Viện Ngôn ngữ, (2003). *Từ điển Tiếng Việt*. NXB Đà Nẵng.